

کمیته ملی حافظه جهانی

برگ پیشنهاد ثبت اثر در حافظه جهانی ایران

قرآن های روی پوست آهو (قرون اوّل تا سوّم هجری)

بخش الف) خلاصه ای از نکات برجسته و مهم

۱. ذکر دلایل منحصر به فرد بودن و اهمیت اثر معرفی شده به صورت خلاصه

قرآن، کتاب آسمانی مسلمانان، کلام الهی است که پس از نزول وحی بر محمد مصطفی (ص) به دست کاتبان وحی نگاشته شد. شأن والا و مرتبه رفیع مذهبی قرآن تنها با کتب آسمانی دیگر مانند تورات و انجیل در خور مقایسه است. از گذشته های دور تا به امروز، عشق و ایمان هنرمندان مسلمان به کتاب خدا، آثاری بی بدیل و روح نواز آفریده که اکنون زینت بخش کتابخانه ها و موزه های جهان است و بی تردید سندی با ارزش برای مطالعه فرهنگ، هنر و تمدن اسلامی به شمار می رود.

مجموعه ای از هشت قرآن و بخش هایی از قرآن، به خط کوفی قرون اوّلیه هجری بر پوست آهو، گنجینه ای است که به دلیل وقف برآستان امام رضا (ع)، از چهار صد و بیست سال پیش در قرآن خانه مبارکه گرد آمده است. قرآن کشواد بن املاس با تاریخ وقف ۳۲۷ هجری، حکایت از وجود این قرآن خانه نزدیک به هفت صد سال پیش از آن دارد. وقف که خود از فرهنگ اسلامی نشأت گرفته در طول هزاران سال بنیان این قرآن خانه را غنا بخشیده است. امروز در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی بیش از ۴۷۰۰۰ نسخه خطی نگهداری می شود.

۲. معرفی و توصیف اثر انتخابی

۲/۱. نام و اطلاعات کامل مربوط به هویت اثر ذکر شود.

قرآن های قرون اوّل تا سوّم هجری، مجموعه ای از هشت قرآن یا بخشی از قرآن به خطّ کوفی قرون اوّل تا سوّم هجری کتابت شده بر پوست آهو منسوب به علی بن ابی طالب و فرزندان ایشان موجود در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی.

۲/۲. توصیف اثر به صورت کامل و واضح ضمیمه شود.

مشخصات هر اثر به ترتیب از شماره^{*} ۱، شماره ۶، شماره ۷، شماره ۱۰، شماره ۱۳، شماره ۱۶، شماره ۲ و شماره ۱۵۸۶ شامل اطلاعاتی درباره آغاز، انجام، ویژگی های نسخه، رسم الخط، واقف و کاتب وقفنامه برای هر نسخه به تفکیک در پایان پرونده پیوست است.

۳. ارزیابی اثر براساس معیارها

(ارزیابیها مقایسه‌ای و نسبی می‌باشد و هیچ معیار مطلقی برای اهمیت فرهنگی سند در نظر گرفته نشده است.)

۳/۱. آیا اعتبار و سندیت اثر اثبات شده است؟

(اثر معرفی شده باید نسخه‌ای اصیل باشد.)

قرآن های معرفی شده به دلایل بسیار از اصالت برخوردار است:

- به خطّ کوفی قرون اوّل تا سوّم هجری کتابت شده است.
- بر پوست آهو نگاشته شده است.
- قطع نسخه ها بیاضی است.

* شماره ثبت اموالی و دستیابی به قرآن در کتابخانه آستان قدس رضوی

- از مقایسه رسم الخطّ قرآن ها با نسخه های کهن دیگر مانند مصحف عثمان (که در فهرست حافظه جهانی به ثبت رسیده است) و سایر نسخه های مورّخ از جمله دو نسخه ای که در کتابخانه آستان قدس رضوی موجود است، تاریخ کتابت قرآن ها به قرون اوّل تا سوّم هجری می رسد. ۱. قرآن وقف شده توسط حکمران اصفهان (اصفهان) کشواد بن املاس در ۳۲۷ هجری ۲. قرآن وقف شده توسط ابن سیمجور در ۳۶۳ هجری. این دو نسخه بر وجود قرآن خانه مبارکه حضرت رضاع که امروز کتابخانه آستان قدس رضوی نامیده می شود از هزار و صد سال پیش دلالت دارد.
- رسم الخطّ قرآن ها با خطّ سکه های ضرب شده در قرون اوّلیه مانند سکه حجّاج بن یوسف همخوانی دارد.
- واقف قرآن ها شاه عبّاس صفوی (جلوس ۹۸۹ ق- متوفی ۱۰۳۸ ق) است که به دلیل ارادت ویژه به امامان تشیع، قرآن های موجود در خاندان صفوی و قرآن های گردآوری شده در کتابخانه های سلطنتی خود در هرات، قزوین و اصفهان را به قرآن خانه مبارکه در مشهد وقف کرده است.
- وقفنامه شش قرآن ۱، ۶، ۱۰، ۱۳، ۱۶، ۲ را دانشمند و ریاضیدان مشهور شیخ بهاءالدین محمد بن حسین عاملی معروف به شیخ بهایی (متوفی ۱۰۳۱ ق) در سال های ۱۰۰۸ و ۱۰۰۹ هجری تحریر کرده است.
- قرآن های نامزد شده از چهار صد و اندی سال پیش تا کنون علی رغم هجوم و غارت شهر مشهد به دفعات مختلف، در کتابخانه آستان قدس رضوی محفوظ است. تاریخ مهر هایی که بر هر نسخه منقوش است حکایت از رویت هر نسخه در طول این سال ها دارد.

۳/۲. آیا این اثر بی بدیل و منحصر به فرد است و اهمیت ملی دارد؟

(کمیته ملی حافظه جهانی بایستی از اینکه سند انتخابی از اهمیت ملی برخوردار است، مطمئن شود بنابراین مدرک باید بی همتا و جایگزین ناپذیر باشد و ناپدید شدن آن یا خراب شدنش باعث فقر میراث ملی شود. این اثر باید در طول زمان یا در دوره فرهنگی خاصی تأثیر زیادی در کشور گذاشته باشد. چنین مدرکی ممکن است نماینده یک نوع باشد اما نباید چیزی با آن یکسان باشد. این اثر باید تأثیر عمده ای چه مثبت و چه منفی بر روند تاریخ ایران داشته باشد.)

هشت قرآن نامزد شده بیش از ۱۲۰۰ سال قبل کتابت شده و به ندرت برگ ها و جزوات قرآن های مشابه از آن دوران باقی است. نمونه های موجود که آن ها نیز ارزش جهانی دارد در معدود کتابخانه ها و موزه های جهان از جمله در ایران، یمن، ترکیه و چند کشور اروپایی پراکنده است. هر یک از این آثار گوشه ای از سیر تحول کتابت قرآن، هنر خوشنویسی و کتابسازی اسلامی را در قرون اولیه هجری پدیدار می سازد.

۳/۳. این اثر دارای کدام یک از معیارهای زیر می باشد:

(در برابر هر کدام از معیارهای انتخابی، توضیحی قابل قبول و به صورت جداگانه نوشته شود. اگر فضای خالی کافی - نیست، در برگه جداگانه ای نوشته و پیوست شود. در ضمن توجه داشته باشید، مدرک موردنظر باید حداقل دو ضابطه از ضابطه های زیر را دارا باشد تا اهمیت ملی آن مشخص شود.)

الف) زمان:

(قدمت محض به تنهایی باعث اهمیت یک سند نمی شود اما هر سند مخلوق زمان خود است. بعضی از اسناد ممکن است در زمان خود سبب ایجاد بحران یا تغییر فرهنگی یا سیاسی مهمی شده باشند و گاهی نیز ممکن است یک سند معرف یک کشف جدید یا نخستین نمونه نوع خود باشد.)

قرآن به لسان عربی بر قلب و روح پیامبر اسلام در میان مردمانی نازل شد که در سرودن شعر توانایی به سزا داشتند. پس کلام خداوند با بلاغت و فصاحت تمام به گونه ای اعجاز آمیز، روح و طبع هنری شعرا و ادبای عرب را تحت تاثیر قرار داد. در واقع زیبایی موسیقایی قرآن راهی برای ایمان به وحی محمدی گشود و مردمان را به سوی معنای درونی اسلام کشانید. اما در آن هنگام کتابت عربی به هیچ روی کمالی نیافته بود. به زودی نیاز روحی مسلمانان به زیبایی و خوشنویسی قرآن کریم به تحول و پیدایش خط کوفی انجامید. در طول قرون و اعصار بعدی، هنر خوشنویسی به مرور تکامل و آراستگی بیشتر یافت. تذهیب و کتاب آرایی نیز از قرن چهارم و پنجم هجری بر هنر خوشنویسی افزوده شد. این جریان هنری در ایران عصر سلجوقی و ایلخانی به اوج رسید و تا دوران صفویه از کمال فراوان برخوردار بود. هنر کتابت و آراستن قرآن تا به امروز همچنان در میان مسلمانان جهان زنده و جاری است. هشت اثر معرفی شده در این

پرونده، در اولین گروه آثار به جا مانده از هنر خوشنویسی قرآن کریم جا دارد و طلایه دار این جریان هنری به شمار می رود.

ب) مکان:

(ممکن است سند شامل اطلاعات اساسی و مهمی دربارهٔ یک منطقهٔ تأثیرگذار در فرهنگ ملی و تاریخ ایران باشد یا خود محل، بر وقایع یا پدیده‌هایی که از طریق سند معرفی می‌شود، اثر مهمی داشته باشد یا حتی ممکن است مدرک شامل توصیف محیط‌های فیزیکی یا سازمانهایی باشد که ناپدید شده و اکنون اثری از آن نیست بنابراین مشخص بودن محل به وجود آمدن سند در تشخیص اهمیت آن موثر می‌باشد.)

مهد نزول قرآن مکه بود ولی با گسترش اسلام از جزیره العرب تا هند و چین در مشرق و آندلس در مغرب، فرهنگ و تمدن اسلامی وسعت فراوان یافت. هنرمندان بزرگ در سراسر جهان اسلام به نگارش و آرایش قرآن پرداختند و در این عرصه نامدار شدند. به این ترتیب در گستره بزرگ اسلام، که مرکب از چین آمد و کاغذ از سمرقند، از دل فرهنگ های پیشین، اسلوب های هنری گوناگون پدیدار شد. هنر کتابت قرآن در قلب هنر های مقدس اسلامی جا گرفت و در تمام هنر های دیگر حتی معماری اثری عمیق به جا گذاشت. امروزه، قرآن های خطی در حیطه فرهنگ اسلامی، نه تنها در حوزه جغرافیایی تمدن اسلامی و نزد مسلمانان بلکه در تمام جهان و نزد صاحبان خرد و هنر در زمره شاهکارهای چشمگیر بشری به شمار می رود.

ج) مردم:

(متن فرهنگی یا اجتماعی ایجاد سند ممکن است، بازتابی از جنبه‌های مهم رفتار انسانی یا موجد توسعه‌های اجتماعی، صنعتی، هنری و سیاسی باشد؛ ممکن است مبنای حرکت‌های بزرگ، تحولات، پیشرفت‌ها و سقوط‌ها باشد؛ شاید هم تحت تاثیر گروه‌ها یا افرادی با نقش‌های تعیین‌کننده و مهم باشد.)

اگر چه اعتبار هشت قرآن این مجموعه به دلیل قدمت و سایر ویژگی های تاریخی و هنری به قوت پا بر جاست ولی به دلیل انتساب کتابت آن ها به علی بن ابی طالب و فرزندان ایشان نزد مسلمانان جهان از ارزش مذهبی ویژه ای برخوردار است.

د) موضوع و مضمون؛

(موضوع سند ممکن است معرف توسعه فکری یا تاریخی خاصی در هنر، ورزش، ایدئولوژی، سیاست، علوم انسانی، اجتماعی و طبیعی باشد.)
قرآن کلام الهی است برای هدایت و رستگاری بشر، ذلک الکتب لا ریب فیه هدی للمتقین (البقره-۲). جمع همه دانش ها یا ام الکتاب است. ریشه تمام احکام شرع و اصل همه دانش های راستین را در بر دارد.

ه) فرم و سبک:

(ممکن است اثر، ارزش زبان شناسی، سبک شناسی یا زیباشناختی برجسته ای داشته باشد و شاید نمونه یک نوع رسم یا یک شغل یا حامل ناپدید شده یا در حال ناپدید شدن باشد.)
متن ادبی: قرآن بر تارک ادبیات عرب قرار دارد. معجزه ای است برای بشر دست نیافتنی و غیر قابل تکرار. نثری است برتر از شعر که ادبای عرب، پیامبر را به دلیل قرائت آیات آن ساحر می خواندند.
خط: خط کوفی بر گرفته از خط نبطی و سریانی، خطی بی نقطه و نشان و بدون زیر و زبر منسوب به شهر کوفه در عراق، خط ویژه کتابت قرآن توسط کاتبان وحی است. قرآن های اولیه کم و بیش تا قرن ششم هجری به انواع خط کوفی نگاشته می شد.

تذهیب: استفاده از نقوش و علائم مختلف بویژه زر برای تزیین قرآن، از سر احترام به این کتاب آسمانی بوجود آمد. مسلمانان نیز مانند رومیان و ساسانیان نقش زرین را مقدس می شمردند. در تذهیب قرآن، نخست برای تعیین سوره ها و جزوات، محل سجود، پایان آیات، اعراب و اعجام، از طلا و رنگ های دیگر استفاده شد. در تاریخ آمده است گذاشتن اعراب و اعجام به دستور علی بن ابی طالب ع توسط ابوالاسود دویلی و شاگرد او یحیی بن یعمر و سپس

شاگرد یحیی، نصر بن عاصم آغاز شد و نسخه اعجام گذاری یحیی را ابن سیرین (متوفی ۱۱۰ ق) در تملک داشته است. درباره تزیینات این هشت قرآن و ویژگی های اعراب و اعجام آن ها، نکات لازم در بخش معرفی هر نسخه آمده است.

قطع: بیاضی، قطع مستطیل افقی که از طول ورق می خورد، شیوه کتابسازی قرآن در قرون اولیه هجری است. کاغذ: در قرون اولیه هجری که دسترسی به کاغذ فراهم نبود برای کتابت قرآن از پوست حیوانات اهلی به ویژه پوست آهو استفاده می شد. مجموعه اوراق هر نسخه بدون شیرازه بندی در داخل جعبه های مخصوص قرار می گرفت. به مرور ایام و به دلیل رخدادهای سیاسی و نظامی، فروپاشی سلسله ها و غارت کتابخانه ها، این گروه از قرآن ها به مکان های مختلف برده و پراکنده شد.

۳/۴. آیا نکاتی درباره کمیاب و نادر بودن این اثر، یکپارچگی و تمامیت، و کامل بودن آن وجود دارد؟ آیا خطری این اثر را تهدید می کند؟ آیا درباره مدیریت اثر نکته ای وجود دارد؟ نادر بودن: توضیحات لازم درباره نادر بودن قرآن ها در بندهای ۱.۴ و ۳.۴ آمده است.

یکپارچگی: هشت اثر معرفی شده، مجموعه ای است از قرآن های منسوب به خط ایمنه شیعیان (ع) که در کنار قرآن های کهن و نفیس به خط هنرمندان نامدار در عرصه کتابت قرآن کریم از دوره های مختلف تاریخی و هنری در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی موجود است. با توجه به توضیحات بند ۳.۴، این مجموعه در اولین گروه قرآن های خطی موجود در دنیا قرار دارد.

مخاطرات: با توجه به شرایط کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، خطری این آثار را تهدید نمی کند. مدیریت: برنامه های عمومی نگهداری، حفاظت و مرمت در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی برای تمام نسخه های خطی برقرار است از جمله حفظ شرایط محیطی مناسب در مخازن، بازبینی های دوره ای و مستمر، وجود سیستم اعلام و اطفای حریق، ساختمان ضد زلزله، وجود قلعه کتاب برای شرایط اضطراری. برنامه های ویژه برای این مجموعه در بند ۶ آمده است.

۱. اطلاعات حقوقی

۴/۱. اطلاعات مربوط به مالک اثر: (چنانچه اثر متعلق به فرد خاصی است)

نام: - نام خانوادگی: -

نشانی محل کار: -

شماره تلفن محل کار: -

شماره نمابر محل کار: -

پست الکترونیک: -

نشانی منزل: -

شماره تلفن منزل: -

شماره تلفن یا نشانی دیگری که در صورت لزوم بتوان با آن تماس گرفت: -

۴/۲. اطلاعات مربوط به مسئول نگهداری اثر

نام سازمان: آستان قدس رضوی، سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد.

نام و نام خانوادگی: اداره مخطوطات کتابخانه مرکزی، سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی.

سمت:

نشانی محل کار:

شماره تلفن محل کار:

شماره نمابر محل کار:

پست الکترونیک:

نشانی منزل:

شماره تلفن منزل:

شماره تلفن یا نشانی دیگری که در صورت لزوم بتوان با آن تماس گرفت:

۴/۳. وضعیت حقوقی اثر:

الف) نوع مالکیت اثر (عمومی، شخصی و غیره): مالکیت از طریق وقف؛
ب) چگونگی دسترسی به اثر: دسترسی به نسخه اصلی محدود با اخذ مجوز طبق مقررات موجود در آستان قدس

رضوی. دسترسی به فایل رقومی و میکروفرم ها نیز طبق مقررات موجود در کتابخانه مرکزی است؛

ج) متولی (نگهدارنده اثر)؛ اداره مخطوطات کتابخانه مرکزی

د) سایر عوامل مرتبط با وضعیت حقوقی اثر.

۵. طرح مدیریتی

۵/۱. آیا طرح یا طرحهای مدیریتی برای نگهداری بهتر این اثر در نظر گرفته شده است؟

(اگر طرح ویژه‌ای برای حفظ و نگهداری بهتر این اثر موجود است، خلاصه‌ای از آن پیوست شود و اگر پاسخ منفی می‌باشد، اطلاعاتی درباره روش فعلی نگهداری و حفاظت این اثر به پیوست ارسال شود.)

برنامه مدیریت مدوتی برای این هشت اثر در حال حاضر وجود ندارد ولی برنامه های زیر در نظر است: انتشار کتابی برای معرفی این مجموعه، برگزاری نمایشگاه، انجام مطالعات تطبیقی درباره ابعاد هنری، مذهبی و تاریخی این مجموعه، اجرای پروژه های پژوهشی و تحقیقاتی در زمینه حفاظت و مرمت این آثار، بررسی و شناسایی آسیب ها، شناسایی مواد مختلف و تعیین قدمت آن ها، مطالعه مسایل مربوط به شرایط محیطی.

۶. رایزنیهای مرتبط با اثر

۶/۱. اطلاعاتی دربارهٔ جلسات مشورتی که برای انتخاب این اثر با مراجع زیر برگزار شده، ارائه شود:

الف) مالک اثر؛

ب) متولی اثر؛

ج) گروه ارزیابی کمیته ملی حافظه جهانی؛

د) کمیته ملی حافظه جهانی؛

ه) سایر موارد..

بخش ب) اطلاعات فرعی

(اطلاعات فرعی در تصمیم‌گیری برای انتخاب اثر تأثیری ندارد؛ این اطلاعات در بانک داده‌ها به عنوان اطلاعات اضافی وارد می‌شود.)

۷. ارزیابی خطرات

۷/۱. انواع خطراتی که اثر را تهدید می‌کند، ذکر شود.

۸. وضعیت نگهداری

۸/۱. اطلاعات کاملی دربارهٔ وضعیت نگهداری اثر ارائه شود.
(جهت اطلاعات بیشتر به راهنمای ضمیمه مراجعه گردد.)

بخش ج) ارائه‌کنندهٔ اثر

این فرم ارائه شده توسط

نام خانوادگی نام

امضا

قرآن - شماره ۱

آغاز: بسمله، الحمد لله رب العالمین... (فاتحه الكتاب - ۱)

انجام: ... من الجنة والناس (الناس - ۶)

ویژگی های نسخه: با رقم (کتابه علی بن ابی طالب) در پایان نسخه. افتادگی بین ورق ۳۳ و ۳۴، ۷۹ آیه و بین ورق ۱۴۸ و ۱۴۹، ۵۹ آیه.

بیاضی، ۳۴۱ برگ ۲۵×۳۳ س.م، ۱۶ سطر در هر صفحه، فاصله سطرها ۱ س.م. نوشته بر پوست آهو به رنگ نباتی، ابعاد نوشته ۱۹.۵×۲۶ س.م، مرکب مشکی. بعضی اوراق وصلی شده. جلد دو رویه لبه دار.

رسم الخط: کوفی قرن اول و دوم هجری. حرکت حروف م، ف، و شبیه به هم. کلمات با فاصله معین از یکدیگر. حرف الف غیرمتصل با فاصله ای مساوی بین کلمه قبل و بعد. الف ها کوتاه با انحنا در پایین به سمت راست.

اعراب با نقاط شگرفی، اعجام با نقاط و خطوط نازک مورب به رنگ مشکی. نشانه ها ترنجی و مذهّب. سر سوره ها به شگرف و زیر آن تسمه اندازی به طلا با نقوش گره چینی. پایان آیات چهار خط نازک مورب ////. پس از هر ده آیه

مرّبع مزین به حروف ابجد و شماره آیات.

واقف: شاه عباس صفوی در سال ۱۰۰۹ هجری.

کاتب وقفنامه: شیخ بهایی.

بخشی از قرآن - شماره ۶

آغاز: بسمله، الر، کتب احکمت آیه... (هود - ۱)

انجام: ... و لا یشرک بعباده ربّه احدا (الکهف - ۱۱۰)

ویژگی های نسخه: با رقم (کتابه علی بن ابی طالب) به خط کوفی در وسط لوحی در صفحه آخر محاط به جدولی زرّین.

بیاضی، ۶۸ برگ ۲۳.۵×۳۳.۲ س.م، ۱۵ سطر در هر صفحه. نوشته بر پوست آهو به رنگ نباتی، ابعاد نوشته ۱۶.۵×۲۵ س.م، مرکب مشکی. بعضی اوراق وصالی شده. جلد چرمی دو رویه.

رسم الخط: کوفی قرن اوّل و دوّم هجری. کشیدگی حروف ب، ک و حروف مشابه. کلمات با فاصله معین از یکدیگر. الف ها کوتاه با انحنا در پایین به سمت راست.

در صفحه آغاز دو لوح زرّین متصل به نشان با نقش هندسی. سر سوره ها به زر محرّر با تعداد آیات داخل مستطیل کتیبه مانند متصل به نشان. پایان هر آیه مزین به نشان های ترنجی و مذهب. پایان هر ده آیه دایره زرّین با تعداد آیات. واقف: شاه عباس صفوی در سال ۱۰۰۸ هجری. کاتب وقفنامه: شیخ بهایی.

بخشی از قرآن - شماره ۷

آغاز: بسمله، الحمد لله ربّ العالمین... (فاتحه الكتاب - ۱)

انجام: ... علیه توکلت و هو ربّ العرش العظيم (التّوبه - ۱۲۹)

ویژگی های نسخه: با رقم (کتابه علی بن ابی طالب) به مرکب مشکی در کتیبه ای در صفحه آخر.

بیاضی، ۱۰۲ برگ ۲۵×۳۷ س.م، ۱۴ سطر در هر صفحه، فاصله سطر ها ۱.۵ س.م. نوشته بر پوست آهو به رنگ نباتی، ابعاد نوشته ۲۲×۲۹ س.م، مرکب مشکی. بعضی اوراق وصالی شده. جلد دو رویه میشن زرشکی.

رسم الخط: کوفی قرن اوّل و دوّم هجری. کشیدگی حروف ب، ف، ک و حروف مشابه بیشتر از حد معمول و گاه درحد نصف خط، برگشتگی حرف ی. کلمات با فاصله معین از یکدیگر. الف ها کوتاه با انحنا در پایین به سمت راست.

اعراب به شنگرف، اعجام با خطوط نازک مورّب به رنگ مشکی. دو صفحه اول دارای لوح زرّین متناظر محاط به جدول و دو حاشیه. صفحه فاتحه الكتاب و صفحه اوّل سوره بقره محاط به حاشیه زرّین، متصل به نشان که در صحافی صدمه

دیده است. سر سوره ها به زر محرّر همراه با تعداد آیات . پایان هر آیه چهار خط مورّب نازک به رنگ مشکی. پایان هر ده آیه مزین به شمسه همراه با تعداد آیات به حروف ابجد با شنگرف و لاجورد و زر .
واقف: سیف الدّوله در قرن ۱۳ هجری.

بخشی از قرآن - شماره ۱۰

آغاز: الشّیطن کان ضعیفا (النّساء - ۷۶) ...

انجام: ... فهو علی کلّ شیء قدیر (۱۷) و هو ا (الانعام - ۱۸)

ویژگی های نسخه: با رقم (کتابه علی بن ابی طالب) به مرکّب مشکی داخل کتیبه ای با دو حاشیه متّصل به نشان که در صحافی قسمتی از آن برش خورده در صفحه آخر. صفحه هفتم در جای صفحه دوم صحافی شده.
بیاضی، ۹۳ برگ ۱۸×۲۶.۵ س.م، ۷ سطر در هر صفحه، فاصله سطر ها ۲ س.م. نوشته بر پوست آهو به رنگ نباتی، ابعاد نوشته ۱۳.۵×۱۹ س.م، مرکّب مشکی. بعضی اوراق وصالی شده. جلد دو رویه ضربی زرّین.
رسم الخط: کوفی قرن اوّل و دوّم هجری. خط متداخل، کشیدگی حروف ب، ط، ف، ک، ی بیشتر از حد معمول، فاصله بین حروف زیاد، الف ها کوتاه با انحنای زیاد در پایین به سمت راست.

اعراب با نقاط شنگرفی و سیلو و اخری، اعجام با خطوط نازک مورّب به رنگ مشکی. صفحه اوّل دارای لوح زرّین با نقوش هندسی و یک لوزی در وسط با دو حاشیه، متّصل به نشان که در صحافی قسمتی از آن برش خورده. سر سوره انعام در کتیبه ای زرّین با یک سرترنج منقّش به خطوط اسلیمی همراه با تعداد آیات. پایان هر آیه مزین به گل مذهب. پایان هر پنج آیه منقّش به زر با حرف ابجد (ه) محرّر. پایان هر ده آیه مزین به شمسه همراه با تعداد آیات به زر.

واقف: شاه عبّاس صفوی در سال ۱۰۰۸ هجری.

کاتب وقفنامه: شیخ بهایی.

بخشی از قرآن - شماره ۱۳

آغاز: و المحصنت من النّساء ألا ما ملکّت ... (النّساء - ۲۴)

انجام: ... فاولیک مع المومنین وسوف (النساء - ۱۴۶)

ویژگی های نسخه: منسوب به حسن بن علی (ع)، جزء ۵ قرآن.

بیاضی، ۵۳ برگ ۱۰×۱۶ س.م، ۷ سطر در هر صفحه. نوشته بر پوست آهو به رنگ نباتی، ابعاد نوشته ۷×۱۲ س.م. جلد

ساغری مشکی سوخت با نقش ترنج و سر ترنج.

رسم الخط: کوفی قرن اوّل و دوّم هجری.

اعراب با نقاط شنگرفی. فواصل بعضی آیات دایره زرّین.

واقف: شاه عباس صفوی در سال ۱۰۰۸ هجری.

کاتب وقفنامه: شیخ بهایی.

بخشی از قرآن - شماره ۱۶

آغاز: انّ فی ذلک لایه لقوم یعلمون ... (النمل - ۵۲)

انجام: ... بما انعمت علی فلن اکون (القصص - ۱۷)

ویژگی های نسخه: منسوب به علی بن الحسین (ع)، بخشی از جزء ۲۰.

بیاضی، ۶۰ برگ ۱۲×۱۸ س.م، ۹ سطر در هر صفحه. نوشته بر پوست آهو به رنگ نباتی، ابعاد نوشته ۹×۱۵ س.م. جلد

ساغری مشکی سوخت با نقش ترنج و سر ترنج.

رسم الخط: کوفی قرن اوّل و دوّم هجری.

اعراب با نقاط شنگرفی. فواصل آیات سه دایره زرّین محرّز به شکل مثلث یا قرص زرّین و منقّش. اسامی سوره ها به زر

محرّز متّصل به نشان زرّین و منقّش. دو صفحه اوّل و آخر نسخه لوح متّصل به ترنج مذهب و منقّش.

واقف: شاه عباس صفوی در سال ۱۰۰۹ هجری.

کاتب وقفنامه: شیخ بهایی.

بخشی از قرآن - شماره ۲

آغاز: تلك الرّسل فضلنا بعضهم على بعض ... (البقره - ۲۵۳)

انجام: انّ الذّين كفروا بعد ايمنهم (آل عمران - ۹۰)

ویژگی های نسخه: منسوب به موسی بن جعفر (ع)، جزء ۳.

بیاضی، ۸۳ برگ ۱۷×۲۸ س.م، ۶ سطر در هر صفحه. اوراق متن حاشیه شده با کاغذ نخودی، نوشته بر پوست آهو به رنگ نباتی. مرکب مشکى مایل به قهوه ای. جلد دو رویه با جدول بندى زرکوب دارای ترنج و سر ترنج و نوشته "خط مبارک امام مفترض الطّاعه موسی بن جعفر علیه السّلام"، درون جلد تیماج زرشکی با دو شمسه زرکوب و نوشته "صحاف کتابخانه خسرو" و "اوّل حمل سنه ۱۲۹۷ اتمام پذیرفت"، لتّ دیگر جلد دارای ترنج و سرترنج با نوشته "السّطان ناصرالدّین شاه در عهد دولت اعلیحضرت شاهنشاه اسلام پناه خلدالله ملکه و سلطانه و تولیت جناب میرزا مؤتمن الملک سعید خان ۱۲۹۷".

رسم الخط: کوفی قرن دوّم و سوّم هجری. کلمات با فاصله معین از یکدیگر. حرف الف غیرمتصل با فاصله ای مساوی بین کلمه قبل و بعد. الف ها کوتاه با انحنا در پایین به سمت راست.

اعراب با نقاط شنگرفی و سیلو. اعجام با نقاط و خطوط نازک مشکى و شنگرفی. دو صفحه اوّل و آخر دو لوح زرّین با نقوش هندسی. سر سوره آل عمران به قلم زر محرّر. پایان هر پنج آیه با حرف ابجد (ه) به زر. پایان هر ده آیه شمسّه مزین به تعداد آیات.

واقف: شاه عبّاس صفوی در سال ۱۰۰۹ هجری.

کاتب وقفنامه: شیخ بهایی.

بخشی از قرآن - شماره ۱۵۸۶

آغاز: بزینه و ان يستغفن خیر لهنّ... (النور - ۶۰)

انجام : ... و هو معکم این ما کتّم (الحديد - ۴)

ویژگی های نسخه: با رقم (کتبه علی بن موسی)

بیاضی، ۲۷ برگ پوست آهو و ۱۷ برگ کاغذ ۲۴×۲۶ س.م، ۱۶ سطر در هر صفحه. اندازه نوشته ۲۵×۱۷.۶ س.م. جلد تیماج ضربی عنابی.

رسم الخط: کوفی قرن دوم و سوم هجری.

اعراب به شنگرف، اعجام به مشکى، شدّ و مدّ و همزه به زنگار. هفت سر سوره به زر تحریری متصل به نشان با نقوش

اسلیمی در حاشیه. پایان هر ده آیه یک ترنج کوچک به تحریر و زر و شنگرف.

واگذاری: انتقال از بیت آیه الله امینی صاحب کتاب الغدير در نجف توسط آیه الله میلانی در جمادی الثانی ۱۳۷۹ هجری

(بهمن ۱۳۳۸ شمسی)